

Kårkulla samkommun

Till social- och hälsovårdsutskottet

Sakkunnigyttrande om RP 15/2017 rd, RP 47/2017rd, RP 52/2017 rd och RP 71/2017 rd och i synnerhet om deras inverkan på ordnandet av svenskspråkiga tjänster för personer med funktionsnedsättning

19.6.2017

Innehåll:

1	Frågeställning	2
2	Nuläge	2
3	De viktigaste förändringarna och utmaningarna	3
4	Förslag till ändringar i lagförslagen	3
5	Alternativa lösningsmodeller	4
5.1	Organiseringsansvaret ges till ett landskap genom förordning av statsrådet.....	4
5.2	De tvåspråkiga landskapen avtalar om hur tjänsterna ska ordnas	5
5.3	Landskapen avtalar sinsemellan om köp av tjänster	5
5.4	Landskapen grundar en gemensam nämnd och gemensamma tjänster, men behåller organiseringsansvaret själva	6
6	Kontaktuppgifter	6

1 Frågeställning

Om landskapsstrukturen och valfrihetssystemet införs i enlighet med regeringens propositioner, övergår organiseringsansvaret för specialomsorgstjänster för personer med utvecklingsstörning från specialomsorgsdistrikten till landskapen. Samtidigt kommer en stor del av tjänsterna att höra till valfrihetssystemet, främst via personlig budget eller kundsedlar.

I detta sakkunnigyttrande föreslås ändringar i lagförslagen för att skapa förutsättningar för att på ett långsiktigt hållbart, säkert och kostnadseffektivt sätt tillhandahålla svenskspråkiga tjänster för personer med utvecklingsstörning eller andra funktionshinder.

För att visa varför de föreslagna ändringarna i lagförslagen är nödvändiga beskrivs också några alternativa modeller för hur tjänsterna kan organiseras enligt regeringens propositioner. Som nedan framgår, ger de lösningsmodellerna inte förutsättningar för att på ett hållbart, långsiktigt, säkert och kostnadseffektivt sätt trygga dessa lagstadgade tjänster på svenska.

Vår bedömning är alltså att de föreslagna ändringarna i lagförslagen är nödvändiga för att

- trygga jämlikheten inför lagen enligt 6 § i grundlagen,
- trygga bägge språkgruppernas kulturella och samhällliga behov enligt lika grunder i enlighet med 17 § i grundlagen, och
- tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster i enlighet med 19 § i grundlagen.

I nuläget har Kårkulla samkommun ett lagstadgat ansvar för svenskspråkiga specialomsorgstjänster för personer med utvecklingsstörning. I praktiken ordnar samkommunen dock tjänster också för andra grupper med funktionsnedsättning. I detta sakkunnigyttrande behandlas lagstadgade tjänster till personer med funktionsnedsättning som en helhet (*funktionshindervisning*).

2 Nuläge

Enligt gällande lagstiftning har specialomsorgsdistrikten organiseringsansvaret för specialomsorgstjänster för personer med utvecklingsstörning. De flesta distrikten består av regionala samkommuner.

Det finns två undantag till den huvudregeln: Helsingfors stad, som enligt lagen utgör ett eget distrikt, och Kårkulla samkommun, som erbjuder specialomsorgstjänster på svenska i hela landet.

Medlemskap i Kårkulla är lagstadgat för alla tvåspråkiga kommuner. Varje kommun beslutar dock fritt av vem den köper tjänster och i vilken omfattning den eventuellt producerar tjänster själv. Medlemskommunerna i Kårkulla samkommun har alltså ingen skyldighet att anlita samkommunens tjänster. I praktiken producerar Kårkulla ändå största delen av de svenskspråkiga specialomsorgstjänsterna för personer med utvecklingsstörning och i viss utsträckning också för andra grupper med funktionsnedsättning.

3 De viktigaste förändringarna och utmaningarna

Enligt regeringens propositioner ska de nuvarande specialomsorgsdistrikten fusioneras med landskapen den 1 januari 2019. De flesta distrikten opererar för närvarande i huvudsak inom ett landskaps område, och det är alltså relativt oproblematiskt att integrera verksamheten i landskapet.

Kårkulla är i en annan situation: det finns medlemskommuner i fem landskap, verksamhetsenheter i fyra, och brukare från ännu fler. Enligt huvudregeln i regeringens propositioner ska en sådan samkommun delas upp mellan fem landskap i förhållande till deras andelar i grundkapitalet. Med tanke på verksamhetens kvalitet och kostnadseffektivitet samt bevarandet av kunskapskapitalet vore det sämsta möjliga lösning.

I funktionshinderservicen spelar tjänsternas språk en mycket central roll. Både för brukarna och deras anhöriga är det mycket viktigt att tjänsterna både erbjuds på brukarnas eget språk och i en språklig och kulturell miljö som de upplever som sin egen. I praktiken uppnås kvalitet, säkerhet och helhetsekonomisk effektivitet i tjänsterna bäst i en organisation vars arbetspråk är brukarnas modersmål.

Den svenskspråkiga funktionshinderservicens totala volym är relativt liten. Det specialkunnande den kräver kan i praktiken inte upprätthållas på ett kostnadseffektivt sätt i fler än en organisation i Finland.

Enligt den lagstadgade normalprocessen

- delas myndighetsuppgifterna upp mellan fem landskap i förhållande till medlemskommunernas andelar i grundkapitalet, och
- överförs serviceverksamheten till fem landskap och/eller konkurrensutsätts på marknaden.

En central fråga blir alltså:

Hur kan specialkunnande och andra resurser för svenskspråkig funktionshinderservice hållas samlade om vård- och landskapsreformen genomförs?

4 Förslag till ändringar i lagförslagen

För att trygga de grundlagsenliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning bör ett av de tvåspråkiga landskapen genom lag ges ansvar för att organisera funktionshinderservice på svenska och för de myndighetsuppgifter som hänger samman med de tjänsterna. I detta sakkunnigyttrande tas inte ställning till vilket av de tvåspråkiga landskapen som borde ges det ansvaret.

Ett sätt att genomföra detta kan vara att ta in följande tillägg i lagförslagen:

- i 7 § i landskapslagen ett nytt 2 mom., som lyder: **Om organiseringsansvaret för svenskspråkig funktionshinderservice föreskrivs i lagen om ordnande av social- och hälsovård,**

- i 11 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård ett nytt 3 mom., som lyder: **För svenskspråkig funktionshinderservice enligt 14 § 2 mom. 1 och 2 punkten i socialvårdslagen (1301/2014) ansvarar X landskap**, och
- i 18 § i lagen om införande av landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om ordnande av räddningsväsendet ett nytt 2 mom., som lyder: **Kårkulla samkommun överförs med sina tillgångar och skulder samt förbindelser till X landskap den 1 januari 2019.**

Denna lösning skulle innebära att Kårkulla samkommun vid landskapsreformen behandlas lika som de finskspråkiga specialomsorgsdistrikten, och att det specialkunnande och de övriga resurser som finns i den nuvarande organisationen som sådana kan överföras till ett av landskapen. Så kan man i praktiken trygga de grundlagsstadgade rättigheterna för svenskspråkiga personer med funktionshinder.

5 Alternativa lösningsmodeller

Nedan beskrivs de lösningsmodeller som är möjliga om de tillägg till lagförslagen som föreslås ovan inte görs. Avsikten är att visa att ingen av dem på sikt tryggar de grundlagsenliga rättigheterna för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning.

5.1 Organiseringsansvaret ges till ett landskap genom förordning av statsrådet

Enligt 7 § i förslaget till landskapslag får organiseringen av landskapets uppgifter, enligt vad som särskilt föreskrivs i lag, samlas på ett eller flera landskap, om det är nödvändigt för att förbättra kvaliteten och tillgången på tjänster, främja tillgodoseendet av språkliga rättigheter eller garantera tillräckliga personalresurser och andra resurser eller tillräcklig särskild expertis som behövs för den berörda uppgiften eller om det är nödvändigt av någon annan motsvarande och grundad anledning.

Enligt 11 § i förslaget till ordnande av social- och hälsovård får det genom förordning av statsrådet föreskrivas om att en del av de tjänster och uppgifter som hör till socialvården och hälso- och sjukvården samlas till större helheter till ett eller flera landskap, om det är nödvändigt för att säkerställa tillgången till tjänster och tjänsternas kvalitet samt kundernas rättigheter på grund av att uppgifterna är krävande eller att de aktualiseras sällan eller på grund av stora kostnader till följd av uppgifterna.

Det ansvariga landskapet ska då bl.a. besluta hur behovet, mängden och kvaliteten i fråga om tjänsterna fastställs, hur tjänsterna produceras samt hur myndighetsuppgifterna ska skötas. De andra landskapen har inte rätt att besluta om tjänsterna i fråga och får inte producera sådana tjänster eller skaffa dem av någon annan.

Ett av de tvåspråkiga landskapen kan genom en förordning av statsrådet ges organiseringsansvaret för svenskspråkig funktionshinderservice. Samtidigt kan de tjänster som ska tillhandahållas inom valfrihetssystemet samlas i ett bolag som hör till det ansvariga landskapets koncern eller som ägs av flera landskap tillsammans. Lösningen är dock inte lika bestående som ett lagstadgat organiseringsansvar.

5.2 De tvåspråkiga landskapen avtalar om hur tjänsterna ska ordnas

Enligt 7 § i förslaget till landskapslag får ett landskap avtala om överföring av organiseringsansvaret för en lagstadgad uppgift till ett annat landskap. Det ansvariga landskapet svarar då bl.a. för att invånarnas lagstadgade rättigheter tillgodoses, fastställer behovet av tjänster, deras mängd, kvalitet och produktionssätt samt svarar för myndighetsuppgifter. Landskapet svarar för finansieringen av sina uppgifter även om organiseringsansvaret har överförts på ett annat landskap.

I praktiken torde samarbetsavtal mellan landskap göras upp enligt samma praxis som mellan kommunerna dvs. för fyra år i sänder och så att de kan sägas upp ensidigt så att de upphör vid utgången av fullmäktigeperioden. Det torde vara nödvändigt också pga. landskapets servicestrategi, som ska göras upp för en fullmäktigeperiod i sänder.

En lösning som baserar sig på ett samarbetsavtal mellan landskapen ger inte den långsiktighet som behövs för att den svenskspråkiga funktionshinderservicen ska kunna skötas på ett verksamhetsmässigt, kvalitetsmässigt och ekonomiskt hållbart sätt. I praktiken ger en tidsbegränsad lösningsmodell inte heller möjlighet att sammanföra serviceverksamheten i ett bolag, eftersom ansvarsfördelningen mellan landskapen inte är bestående.

5.3 Landskapen avtalar sinsemellan om köp av tjänster

Enligt 8 § i förslaget till landskapslag får landskapet, om inte något annat föreskrivs genom lag, producera de tjänster som omfattas av dess organiseringsansvar i samarbete med andra landskap eller enligt avtal skaffa dem av andra tjänsteproducenter. Avtal om köp av tjänster mellan landskapen förutsätter inte offentlig konkurrensutsättning.

Enligt 51 § i förslaget till landskapslag kan en uppgift som enligt lag åligger landskapet eller någon av dess myndigheter genom avtal anförtros ett annat landskaps tjänsteinnehavare.

I princip är det möjligt att de landskap som har behov av svenskspråkig funktionshinderservice bygger upp ett nätverk som baseras på avtal om köp av tjänster. Via avtal om köp av tjänster kan varje landskap specialisera sig på vissa delområden, och inget landskap behöver upprätthålla ett helhetskunnande för svenskspråkig funktionshinderservice.

I praktiken är en modell som baserar sig på ett nätverk av köpta tjänster alltför bräcklig med tanke på personer med funktionshinder, och den stöder inte ett konsekvent utvecklande av tjänsternas kvalitet och kostnadseffektivitet. Också ansvarsfrågorna i samband med myndigheternas verksamhet blir oklara i en sådan modell.

5.4 Landskapen grundar en gemensam nämnd och gemensamma tjänster, men behåller organiseringsansvaret själva

Enligt 48–49 § i förslaget till landskapslag kan ett landskap sköta en uppgift för ett eller flera landskaps räkning så att landskapen har ett gemensamt organ, i praktiken en gemensam nämnd, som svarar för skötseln av uppgiften. Den juridiska strukturen är densamma som i kommunerna: En gemensam nämnd är ett organ hos det ansvariga landskapet, till vilket de andra landskapen kan utse sina representanter. I ett avtal om ett gemensamt organ ska det bl.a. bestämmas om organiseringsansvaret överförs till det ansvariga landskapet eller kvarstår hos varje enskilt landskap.

Enligt 50 § i förslaget till landskapslag kan landskapen inrätta gemensamma tjänster. Tjänsteinnehavaren står i tjänsteförhållande till vart och ett av landskapen i fråga. De landskap som deltar i arrangemanget ska avtala om vilket landskap som ska sköta arbetsgivarens skyldigheter samt om grunderna för kostnaderna och fördelningen av dem.

I teorin är det möjligt att de tvåspråkiga landskapen bildar ett gemensamt organ för den svenskspråkiga funktionshindersservicen, och gemensamma tjänster som lyder under det. En sådan modell blir dock mycket svår att leda och i praktiken kostnadsdrivande. För inrättande, ändring och avskaffande av tjänster förutsätts beslut av samtliga deltagande landskap, och myndighetsansvaret är inte tillräckligt tydligt.

6 Kontaktuppgifter

Kårkulla samkommun

Samkommunsdirektör Sofia Ulfstedt
sofia.ulfstedt@karkulla.fi
050 389 1120

Henricson Ab

VD, JK Marcus Henricson
marcus@henricson.fi
050 696 11

Kärkulla samkommun

Sosiaali- ja terveyslautakunnalle

Asiantuntijalausunto koskien HE 15/2017 vp, HE47/2017 vp, HE 52/2017 vp ja HE 71/2017 vp, erityisesti niiden vaikutuksia ruotsinkielisten vammaisten palvelujen järjestämiseen

19.6.2017

Sisältö:

1	Kysymyksenasettelu.....	2
2	Nykytila.....	2
3	Keskeiset muutokset ja haasteet.....	3
4	Muutosehdotukset lakiehdotuksiin.....	3
5	Vaihtoehtoisia ratkaisumalleja	4
5.1	Järjestämisvastuu annetaan valtioneuvoston asetuksella yhdelle maakunnalle	4
5.2	Kaksikieliset maakunnat sopivat palvelujen järjestämisestä	5
5.3	Maakunnat solmivat ostopalvelusopimuksia keskenään	5
5.4	Maakunnat perustavat yhteisen lautakunnan ja yhteisiä virkoja, mutta pitävät järjestämisvastuun itsellään	6
6	Yhteystiedot	6

1 Kysymyksenasettelu

Maakuntarakenteen ja valinnanvapausjärjestelmän toteutuessa kehitysvammaisten erityishuoltopalvelujen järjestämistä vastuu siirtyisi erityishuoltopiireistä maakunnille. Samalla suuri osa palveluista tulisivat valinnanvapausjärjestelmän piiriin, lähinnä henkilökohtaisen budjetin tai asiakaseteleiden kautta.

Tässä asiantuntijalausunnossa ehdotetaan muutoksia lakiehdotuksiin ruotsinkielisten kehitysvammaisten ja muiden vammaisten palveluiden kestävän, turvallisen ja kustannustehokkaan järjestämisen edellytysten turvaamiseksi pitkällä tähtäimellä.

Ehdotettujen muutosten välttämättömyyden havainnollistamiseksi kuvataan myös muutamaa vaihtoehtoista mallia sille, miten kyseiset palvelut voitaisiin järjestää hallituksen esitysten mukaisesti. Kuten jäljempänä ilmenee, kyseiset ratkaisumallit eivät luo edellytyksiä ruotsinkielisten palvelujen turvaamiselle kestäväällä, pitkäjänteisellä, turvallisella ja kustannustehokkaalla tavalla.

Arviomme mukaan alla ehdotetut muutokset lakiehdotuksiin ovat siis välttämättömiä, jotta voidaan

- turvata perustuslain 6 §:ssä turvattu yhdenvertaisuus,
- huolehtia molempien kieliryhmien sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan perustuslain 17 §:n mukaisesti, ja
- turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystyöpalvelut perustuslain 19 §:n mukaisesti.

Nykyisin Kärkulla-kuntayhtymällä on lakisääteinen vastuu kehitysvammaisten ruotsinkielisistä erityishuoltopalveluista. Käytännössä kuntayhtymä kuitenkin järjestää palveluja myös muille vammaisille. Tässä asiantuntijalausunnossa vammaisten lakisääteiset palvelut käsitellään yhtenä kokonaisuutena (*vammaispalvelut*).

2 Nykytila

Nykylainsäädännön mukaan vammaisten erityishuoltopalvelujen järjestämistä vastuu on erityishuoltopiireillä. Pääsääntöisesti piirit muodostuvat alueellisista kuntayhtymistä.

Tähän pääsääntöön on kaksi poikkeusta: Helsingin kaupunki, joka lain mukaan muodostaa oman piirinsä, ja Kärkullan kuntayhtymä, joka tarjoaa ruotsinkielisiä erityishuoltopalveluja koko maassa.

Kärkullan jäsenyys on kaikille kaksikielisille kunnille lakisääteinen. Jokainen kunta päättää kuitenkin vapaasti siitä, keneltä se ostaa palveluja ja missä laajuudessa se mahdollisesti tuottaa niitä itse. Kärkullan jäsenkunnat eivät siis ole velvollisia käyttämään kuntayhtymän palveluita. Käytännössä Kärkulla kuitenkin tuottaa valtaosan ruotsinkielisistä kehitysvammaisten erityishuoltopalveluista, sekä tietyssä laajuudessa myös muiden vammaisryhmien palveluita.

3 Keskeiset muutokset ja haasteet

Hallituksen esitysten mukaan nykyiset erityishuoltopiirit sulautuisivat maakuntiin 1.1.2019. Useimmat piirit operoivat tällä hetkellä pääasiassa yhden tulevan maakunnan alueella, jolloin toiminnan integrointi maakuntaan on suhteellisen ongelmaton.

Kärkullan kohdalla tilanne on eri: Jäsenkuntia ja on viidessä maakunnassa ja toimintayksiköitä neljässä, asiakkaita vielä useammasta. Hallituksen esitysten pääsäännön mukaan tällainen kuntayhtymä jaettaisiin viiden maakunnan kesken jäsenkuntien peruspääomaosuus suhteessa. Toiminnan laadun, kustannustehokkuuden ja osaamispääoman säilyttämisen kannalta tämä olisi huonoin mahdollinen ratkaisu.

Vammaispalveluissa palvelujen kieli on erittäin keskeisessä asemassa. Sekä asiakkaiden että heidän omaistensa kannalta on ratkaisevan tärkeää että palvelut tuotetaan paitsi asiakkaan omalla kielellä, niin myös omaksi koetussa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Laadukkaiden, turvallisten ja kokonaistaloudellisesti tehokkaiden palvelujen tarjoaminen onnistuu käytännössä parhaiten organisaatiossa jonka työkieli on asiakkaan äidinkieli.

Ruotsinkielisen vammaispalvelutoiminnan kokonaisvolyymi on suhteellisen pieni. Käytännössä sen edellyttämää erityisosaamista ei ole mahdollista kustannustehokkaasti toteuttaa kuin yhdessä organisaatiossa Suomessa.

Lakisääteisen normaaliprosessin mukaan

- viranomaistehtävät jaettaisiin viiden maakunnan välillä niiden jäsenkuntien peruspääomaosuus suhteessa, ja
- palvelutoiminta siirrettäisiin viiden maakunnan yhtiöille ja/tai kilpailutettaisiin markkinoilla.

Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu siis:

Miten ruotsinkielisten vammaispalvelujen erityisosaaminen ja muut resurssit voidaan pitää koossa sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa?

4 Muutosehdotukset lakiehdotuksiin

Vammaisten perustuslaillisten oikeuksien turvaamiseksi ruotsinkielisten vammaispalvelujen järjestämisvastuu sekä vastuu niihin liittyvistä viranomaistehtävistä olisi lailla annettava jollekin kaksikieliselle maakunnalle. Tässä asiantuntijalausunnossa ei oteta kantaa siihen, mille kaksikieliselle maakunnalle kyseinen vastuu tulisi antaa.

Kyseinen muutos voitaisiin toteuttaa lisäämällä lakiehdotuksiin seuraavat säännökset:

- maakuntalain 7 §:ään uusi 2 momentti, joka kuuluisi: **Ruotsinkielisten vammaispalvelujen järjestämisvastuusta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa,**
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 11 §:ään uusi 3 momentti, joka kuuluisi: **Sosiaalihuoltolain 14 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista vammaispalveluista ruotsin kielellä vastaa X maakunta, sekä**

- maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaannpanosta annettavan lain 18 §:ään uusi 2 momentti, joka kuuluisi: **Kärkulla samkommun siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen X maakuntaan 1 päivänä tammikuuta 2019.**

Tällaisessa ratkaisussa Kärkulla samkommun kohdeltaisiin maakuntauudistuksessa käytännössä muiden erityishuoltopiirien tavoin, jolloin nykyisen organisaation erityisosaaminen ja muut voimavarat voitaisiin sellaisinaan siirtää yhdelle maakunnalle. Näin ruotsinkielisten vammaisten perustuslailliset oikeudet voitaisiin käytännössä turvata.

5 Vaihtoehtoisia ratkaisumalleja

Alla kuvataan mahdollisia ratkaisumalleja siltä varalta, ettei yllä ehdotettuja lisäyksiä tehtäisi lakiehdotuksiin. Tarkoituksena on näyttää, ettei mikään niistä pitkällä tähtäimellä turvaa ruotsinkielisten vammaisten perustuslaillisia oikeuksia.

5.1 Järjestämisvastuu annetaan valtioneuvoston asetuksella yhdelle maakunnalle

Maakuntalakiesityksen 7 §:n mukaan maakuntien tehtävien järjestäminen voitaisiin siten kuin laissa erikseen säädetään koota yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se todetaan välttämättömäksi palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesityksen 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää siitä, että osa sosiaalihuoltoon ja terveydenhuoltoon kuuluvista palveluista koottaisiin suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se olisi välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella.

Tällöin vastuumaakunta päättäisi mm. palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tuottamistavasta sekä viranomaistehtävien hoidosta. Muilla maakunnilla ei olisi päätösvaltaa kyseisistä palveluista, eivätkä ne saisi tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja.

Ruotsinkielisten vammaispalvelujen järjestämisvastuu voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää yhden maakunnan tehtäväksi. Samalla valinnanvapausjärjestelmässä tarjottavia palveluja tuottavat yksiköt voitaisiin koota vastuumaakunnan konserniin kuuluvaan tai useamman maakunnan yhdessä omistamaan yhtiöön. Kyseinen ratkaisu ei kuitenkaan luo samanlaista pysyvyyttä kuin lailla säädetty järjestämisvastuu.

5.2 Kaksikieliset maakunnat sopivat palvelujen järjestämisestä

Maakuntalakiesityksen 7 §:n mukaan maakunta voisi sopia lakisääteisen tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle. Tällöin vastuumaakunta vastaisi mm. asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja järjestettävien palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta sekä viranomaistoiminnoista. Maakunta vastaisi tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu olisi siirretty toiselle maakunnalle.

Käytännössä maakuntien väliset yhteistoimintasopimukset tehtäisiin todennäköisesti kunnallista käytäntöä mukailien valtuustokaudeksi eli neljäksi vuodeksi kerrallaan siten, että niissä mahdollistettaisiin sopimuksen yksipuolinen irtisanominen päättymään valtuustokauden päättyessä. Tämä lienee välttämätöntä myös maakunnan valtuustokaudeksi kerrallaan tehtävän palvelustrategian vuoksi.

Maakuntien väliseen yhteistoimintasopimukseen perustuva ratkaisu ei toisi ruotsinkielisten vammaispalvelujen toiminnallisesti, laadullisesti ja taloudellisesti kestävä hoitamisen edellyttämää pitkäjänteisyyttä. Ratkaisumallin määräaikaisuuden vuoksi se ei myöskään käytännössä mahdollistaisi palvelutoiminnan kokoamista yhteen yhtiöön, sillä maakuntien työnjako ei olisi pysyvästi järjestetty.

5.3 Maakunnat solmivat ostopalvelusopimuksia keskenään

Maakuntalakiesityksen 8 §:n mukaan maakunta voisi, jollei lailla toisin säädetä, tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Maakuntien väliset ostopalvelujärjestelyt eivät vaatisi julkista kilpailuttamista.

Maakuntalakiesityksen 51 §:n mukaan maakunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä voitaisiin sopimuksella antaa toisen maakunnan viranhaltijan hoidettavaksi.

Periaatteessa olisi mahdollista että ruotsinkielisiä vammaispalveluja tarvitsevat maakunnat rakentaisivat ostopalvelusopimukseen perustuvan verkoston. Ostopalvelusopimusten kautta jokainen maakunta voisi erikoistua tiettyihin osa-alueisiin, eikä minkään maakunnan tarvitsisi ylläpitää ruotsinkielisten vammaispalvelujen kokonaisuosaamista.

Käytännössä ostopalveluverkostoon perustuva malli olisi liian epävakaa vammaispalvelujen järjestämistä varten, eikä se tukisi palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden johdonmukaista kehittämistä. Myös viranomaistoimintaan liittyvät vastuukysymykset olisivat tällaisessa mallissa epäselvät.

5.4 Maakunnat perustavat yhteisen lautakunnan ja yhteisiä virkoja, mutta pitävät järjestämisvastuun itsellään

Maakuntalakiesityksen 48–49 §:n mukaan maakunta voisi hoitaa tehtävää yhden tai useamman maakunnan puolesta siten, että maakunnilla olisi yhteinen toimielin, käytännössä yhteinen lautakunta, joka vastaisi tehtävän hoitamisesta. Juridinen rakenne olisi sama kuin kunnissa: Yhteinen lautakunta olisi vastuumaakunnan toimielin, johon muut maakunnat voisivat valita edustajiaan. Yhteistä toimielintä koskevassa sopimuksessa olisi sovittava mm. siitä, siirtyykö järjestämisvastuu vastuumaakunnalle vai säilyykö se jokaisella yksittäisellä maakunnalla.

Maakuntalakiesityksen 50 §:n mukaan maakunnat voisivat perustaa yhteisiä virkoja. Viranhaltija olisi virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin maakuntiin. Järjestelyssä mukana olevien maakuntien olisi sovittava työnantajan velvoitteiden hoitamisesta vastaavasta maakunnasta sekä kustannusten perusteista ja jakautumisesta.

Teoriassa olisi mahdollista että ruotsinkielisiä vammaispalveluja varten perustettaisiin kaksikielisten maakuntien yhteinen elin johonkin maakuntaan, ja sen alle yhteisiä virkoja. Tällainen malli olisi kuitenkin erittäin vaikeasti johdettava ja käytännössä kustannuksia lisäävä. Virkojen perustaminen, muuttaminen ja lakkauttaminen edellyttäisi kaikkien osallistuvien maakuntien päätöksiä, eikä viranomaisvastuu olisi riittävän selkeä.

6 Yhteystiedot

Kärkulla samkommun

Kuntayhtymän johtaja Sofia Ulfstedt
sofia.ulfstedt@karkulla.fi
050 389 1120

Henricson Ab

Tj, OTK Marcus Henricson
marcus@henricson.fi
050 696 11